

Merkezi Türkiye'de olan işletmenin yurtdışındaki şubesinden olan alacakların güvenlik sorunu nedeniyle işin yapılamamasından dolayı alınamaması halinde şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılıp ayrılmayacağı

Belge türü	Özelge
Kanun	VERGİ USUL KANUNU
Özelge no	B.07.1.GİB.4.34.19 .02-105[VUK1- 19859]-406842
Tarih	25.04.2018

T.C.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI

İSTANBUL VERGİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü

Sayı : 11395140-105[VUK1-19859]-406842

25.04.2018

Konu : Merkezi Türkiye'de olan işletmenin yurtdışındaki şubesinden olan alacakların güvenlik sorunu nedeniyle işin yapılamamasından dolayı alınamaması halinde şüpheli ticari alacak karşılığı ayrılıp ayrılmayacağı

İlgide kayıtlı özelge talep formunuzda; şirketinizin, merkezi Türkiye'de bulunan ...'nin Irak mukimi Erbil Şubesine, yapılan sözleşme kapsamında arıtma tesisi ekipmanı satışı yaptığı, şubenin projede ana yüklenici firma ... (G.Kore) şirketinin alt taşeronu olduğu, sözleşmeye uygun olarak işle ilgili faturaları düzenleyerek döneminde gelir kaydettiğinizi, ana yüklenici firmanın ... proje alanı bölgesinde yüksek terör tehdidi gerekçesiyle işi terk ettiği, buna bağlı olarak taşeronu ... Erbil Şubesi tarafından ödeme vb. taahhütlerin yerine getirilmediğinden bahisle, merkezi Türkiye'de bulunan firmanın Erbil Şubesinden olan söz konusu alacak için şüpheli alacak karşılığı ayrılıp ayrılmayacağı hususunda Başkanlığımız görüşü

talep edilmektedir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun 323 üncü maddesinde, "*Ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla;*

1. Dava veya icra safhasında bulunan alacaklar;

2. Yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş bulunan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar;

şüpheli alacak sayılır.

Yukarıda yazılı şüpheli alacaklar için değerlendirme gününün tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir.

Bu karşılığın hangi alacaklara ait olduğu karşılık hesabında gösterilir. Teminatlı alacaklarda bu karşılık teminattan geri kalan miktara inhisar eder.

Şüpheli alacakların sonradan tahsil edilen miktarları tahsil edildikleri dönemde kar-zarar hesabına intikal ettirilir." hükümleri yer almaktadır.

Bu bağlamda, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi veya idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla; dava veya icra safhasında bulunan alacaklarla, yapılan protestoya veya yazı ile bir defadan fazla istenilmesine rağmen borçlu tarafından ödenmemiş olan dava ve icra takibine değmeyecek derecede küçük alacaklar şüpheli alacak sayılmakta, bu şartlardan herhangi birinin mevcut olmaması durumunda ise şüpheli alacak kaydına imkan bulunmamaktadır.

Bunun yanı sıra, şüpheli alacaklar için dava veya icra takibine başlanıldığı yılda karşılık ayrılması gerekmekte olup, şüpheli hale geldiği hesap döneminde karşılık ayrılmayan alacaklar için daha sonraki dönemlerde şüpheli alacak karşılığı ayrılması mümkün olmamaktadır. Bir alacağın dava safhasında olduğunun kabulü için, mahkemeye dava, icraya takip için dilekçe verilmiş olması, ancak gerek mahkemeye gerek icraya yapılan başvuruların ciddiyetle takip edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, şüpheli alacak karşılığı ayrılmasında temel unsur, ortada bir alacağın söz konusu olması ve bu alacağın tahsilinin şüpheli hale gelmiş bulunması olup, Kanunun 323 üncü maddesinde bir ayırım yapılmaksızın, ticari ve zirai kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi ile ilgili olmak şartıyla, dava ve icra safhasında bulunan bütün alacaklar için karşılık ayrılabilmesi öngörülmüştür. Alacağın yurt içinden veya yurt dışından olması bir önem taşımadığından yurt dışından olan alacaklar için de bu madde hükümleri geçerlidir. Ancak yurt dışından olan alacakların şüpheli hale geldiğinin ispatlanabilmesi için, esas itibarıyla, ticari iş yapılan firmanın mukim olduğu ülkenin mahkemelerinde dava açılması veya icra takibinde bulunulması gerekmektedir.

Bununla birlikte, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun Sözleşmeden doğan borç ilişkilerinde uygulanacak hukuku düzenleyen 24 üncü maddesine göre, tarafların sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbi olacağı, hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, o sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanacağı; bu hukuk, karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edileceği düzenlenmiştir. Uygulanacak hukukun belirlenmesi açısından karakteristik edim borçlusu ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de önem arz etmekle birlikte, karakteristik edim kavramı Kanunda açıklanmamıştır. Doktrinde ise bu kavram "akdi karakterize eden, akde ağırlığını veren, akde damgasını vuran ve hukuki özelliğini veren, diğerine nazaran daha rizikolu konumda bulunan edim" tarifleriyle tanımlanmaktadır. Bu konuya önerilen bir başka tarif ise "Para ödenmesine ilişkin edimin karakteristik olamayacağı"dır.

Bunun yanı sıra, 5718 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde, "*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları tayin eder.*" hükmü düzenlendiğinden, uyuşmazlık hakkında 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetki ile ilgili hükümlerinin dikkate alınması gerektiği, bu bağlamda Hukuk Muhakemeleri Kanununun genel yetkiyi düzenleyen 6 ncı maddesi gereğince davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu; sözleşmeden doğan davalarda bu yetkiye ilaveten sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinin de yetkili mahkeme olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan, sözleşmeden doğan davalarda yetki kuralını düzenleyen 6100 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre, sözleşmeden doğan davaların sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılabilmesi mümkün olup, sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda ise, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 89 uncu maddesindeki, "*Borcun ifa yeri, tarafların açık veya örtülü iradelerine göre belirlenir. Aksine bir anlaşma yoksa, aşağıdaki hükümler uygulanır;*

1. *Para borçları, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde,*
 2. *Parça borçları, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde,*
 3. *Bunların dışındaki bütün borçlar, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde,*
- ifa edilir.*

..." hükümlerine başvurulması mümkün bulunmaktadır.

Diğer taraftan, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında, bir merkeze bağlı olduğu halde, ister merkezin bulunduğu odanın, ister başka odanın çalışma alanı içinde olan müstakil sermayesi ve müstakil muhasebesi bulunan ve/veya

muhasebesi merkezde tutulduğu ve müstakil sermayesi bulunmadığı halde kendi başına sınaî faaliyet ve ticari muamele yapan yerler ve satış mağazalarının bu Kanun uygulamasında şube sayılacağı hükme bağlanmıştır.

Bir ticari işletmenin şubesinin/şubelerinin söz konusu olduğu durumlarda, merkez-şube ayrımı gündeme gelmekte olup, bu ayırmada ticari işletmenin merkezi, işletmenin düzenli ve sürekli bir idari yapılanma içinde ticari faaliyetlerini sürdürdüğü karar organlarının bulunduğu yer olarak tanımlanmaktadır. Bir yerin şube sayılabilmesi için ise, merkeze bağlı olma, dış ilişkilerde bağımsızlık, yer ve yönetim ayrılığı öğelerinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, şube, ticari işletmenin bir parçası olarak, merkeze bağlıdır. Dolayısıyla şube ile merkezin aynı gerçek veya tüzel kişiye ait olması gerekir. Bu bağımlılık nedeniyle şubenin, merkezden ayrı bir işletme politikası olamaz; şubenin kâr ve zararı merkeze aittir; şube aracılığıyla elde edilen hakların, üstlenilen borçların sahibi de, şube değil işletmenin kendisidir. Şube, merkeze bağlı olmakla birlikte, dış ilişkilerinde bağımsızdır. Dolayısıyla şubenin, merkezin yaptığı işler türünden işlemleri kısmen veya tamamen üçüncü kişilerle kendi başına yapma yetkisine sahip olması gerekir. Şube, ticari işletmenin genişleyen faaliyetinin mahallinden daha kolay yürütülmesi amacıyla açıldığından, merkez ile şube arasında kural olarak yer ayrılığı vardır.

Şubenin yaptığı işlemlerden doğan davalarda, şubenin bulunduğu yerde dava açılabilirdiği gibi, şubeler kendi yaptıkları işler nedeniyle aktif ve pasif dava ehliyetine sahiptirler. Bir şubenin işlemlerinden doğan davalarda dava, merkezin bulunduğu yerde açılabileceği gibi ilgili şubenin bulunduğu yerde de açılabilir. Ancak, şubeler aleyhine bağımsız iflas davası açılmaz. Şubelerin iflas yolu ile takip edilmesi için, merkezin dava edilmesi ve merkezin bulunduğu yerde iflas davası açılması gerekir. Fakat burada üçüncü kişi tarafından şirket veya şubenin dava edilmesi durumu söz konusudur.

Diğer taraftan, şirketiniz ile'nin Irak mukimi Erbil Şubesi arasında düzenlenen sözleşmenin;

- (1- ii) bölümünde, "*Taraf, tek tek ...veya Yüklenici anlamına gelecektir*",

- (14.2.) bölümünde, "*14.2. Tartışmalı karar bölümünde "Anlaşmazlık ya da fark, Ek 2 "Sözleşmenin Özel Şart ve Koşulları"nda belirtilen sürede ya da tarafların sözleşmenin sona erme tarihinden önce karşılıklı olarak mutabakata varıldığı süre içerisinde 14.1'inci Alt Fıkrası uyarınca çözülmemesi halinde söz konusu anlaşmazlık, tartışmalar veya talep, söz konusu dönemde, Uluslararası Ticaret Odası'nın Tahkim Kuralları uyarınca Paris tarafından tahkim kuruluna yönlendirilebilir. Tahkim yeri İsviçre, Zürih'dir ve dil İngilizce olacaktır. Hakem sayısı üç olacak. Aksi yazılı olarak kabul edilmedikçe, herhangi bir hak talebi veya hakemlik işleminin başlatılması, Eserler'in askıya alınmasına, kesilmesine veya ertelenmesine yol açmaz.*

"

hükümleri yer almaktadır.

Buna göre, yüklenici olarak yaptığınız mal teslimleri karşılığında ...'nin Irak mukimi Erbil Şubesiinden tahsil edemediğiniz alacağınızın anılan sözleşmenin (14.2) bölümü kapsamında belirlemiş olduğunuz hukuk yolu olan tahkim yolu ile takip edilmesi gerekmekte olup, bu durumda tahkim kuruluna başvuru yapıldığı yılda söz konusu alacaklarınız için şüpheli alacak karşılığı ayırmanız mümkün bulunmaktadır.

Bilgi edinilmesini rica ederim.

(*) Bu Özelge 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 413.maddesine dayanılarak verilmiştir.

(**) İnceleme, yargı ya da uzlaşmada olduğu halde bu konuya ilişkin olarak yanlış bilgi verilmiş ise bu özelge geçersizdir.

(***) Talebiniz üzerine tayin edilmiş olan bu özelgeye uygun işlem yapmanız hâlinde, bu fiilleriniz dolayısıyla vergi tarh edilmesi icap ederse, tarafınıza vergi cezası kesilmeyecek ve tarh edilen vergi için gecikme faizi hesaplanmayacaktır.

Bu metin Mevzuat Bankası (mevzuat.vergibulustayi.com) aracılığıyla gib.gov.tr arşivinden alınmıştır. Resmî işlemlerde Resmî Gazete metni esastır. — 10.09.2026